

ΕΥΡΥΠΙΔΗ ΕΛΕΝΗ, ΠΑΡΟΔΟΣ, στ. 192-436 (λυρικά μέρη της τραγωδίας)

Η τραγωδία: σύνθεση επικών και λυρικών στοιχείων

Δομή:

Πρωόδός, στ. 192-195

Κομμός δι' αμοιβαίων, στ.196-288:

- οδύνη κι απελπισία

κομμός (τραγούδι): θρήνος Ελένης και χορού

Δομή: Στροφή α'-αντιστροφή α'- στροφή β'-αντιστροφή β'-επωδός

Επίκληση στις Σειρήνες και την Περσεφόνη (θεότητες που συνδέονται με το θάνατο).

Συγκεφαλαιώνεται όλη η οδύνη της Ελένης για το διασυρμό του ονόματός της, για τη μητέρα της, για τα αδέρφια της και για τον άντρα της.

Αντιστροφή του Χορού: πιστή ηχώ των λόγων της Ελένης,

αλλά: κλιμάκωση (στ. 204, ο Μενέλαος αγνοούμενος→ στ. 226, θεωρείται νεκρός).

Και η Ελένη αργότερα (στ. 279, 308) μιλεί με βεβαιότητα για το θάνατο του άντρα της, έτσι μεγαλώνει η απόσταση για την πραγματοποίηση της αναγνώρισης.

Διαλογική σκηνή, στ. 289-371:

- ρητορική διαμαρτυρία και παράπονο· ρητορικός μονόλογος (απαγγελία):

διαμαρτυρία Ελένης – συμβουλές Χορού

Σε μια μακριά **ρήση** της η ηρώιδα θρηνεί για τη δυσφήμιση του ονόματός της και το χαμό της μητέρας, των αδελφών και του άντρα της, (ο ποιητής δείχνει και πάλι την κωμική παράλογη κατάσταση που δημιουργήθηκε με το Είδωλο).

Απόφαση της Ελένης να πεθάνει→ παρέμβαση-μεταστροφή του χορού:

πριν: θεωρεί βέβαιη την είδηση του Τεύκρου για το θάνατο του Μενέλαου

τόρα: αμφισβητεί τις πληροφορίες του Τεύκρου, η κορυφαία συμβουλεύει την Ελένη να ρωτήσει τη μάντισσα Θεονόη για την τύχη του Μενέλαου.

Αμοιβαίο, στ.372-436: αγωνία και πάθος: θρήνος Ελένης και χορού - συμβουλές και ευχές χορού - θρήνος (μονωδία) Ελένης.

- επιβράδυνση της αποχώρησης → φόβος, αγωνία για τη μαντεία της Θεονόης.

Ο διάλογος περνά σε ένα λυρικό “**αμοιβαίο**”, όπου η Ελένη θρηνεί και πάλι τη μοίρα της και διακηρύττει την απόφασή της να πεθάνει, αν ο Μενέλαος δε ζει πια (όρκος).

Μονωδία (τραγούδι) Ελένης:

- Η Ελένη συγκρίνει τον εαυτό της με την Καλλιστώ και την Τιτανίδα για να τονίσει την τραγική της τύχη

- Τα δεινά του πολέμου σε Έλληνες και Τρώες (θρήνος αμάχων)→ αντιπολεμικό μήνυμα

ΧΟΡΟΣ:

Σύσταση: Ο Χορός αποτελεί ένα ομοιογενές σύνολο (κοινή σκευή, ρυθμική κίνηση, συντονισμός, συνοδεία μουσικής, στοιχείο της θρησκευτικής προέλευσης της τραγωδίας).

Ρόλος του Χορού: πάνω του καθρεπτίζεται το πάθος των ηρώων (ο Χορός είναι η ηχώ της ηρωίδας).

Σχέση ατόμου - ομάδας: το πάθος των ηρώων –που οι ίδιοι αντιλαμβάνονται ως ατομική περίπτωση– στα λόγια του Χορού, της ομάδας, αποκτά ευρύτερη διάσταση.

Ο Χορός αδυνατεί να επέμβει δραστικά στην εξέλιξη της υπόθεσης αλλά λειτουργεί ως εκπρόσωπος των θεατών εκφράζοντας τα συναισθήματά τους.

Σύνθεση του Χορού: Ελληνίδες, αιχμάλωτες, εξόριστες γυναίκες που αδυνατούν να παρέμβουν δραστικά στην εξέλιξη του δράματος (παθητικό στοιχείο), αλλά ταυτιζόμενες με την ηρωίδα συμπάσχουν, παράλληλα όμως αποστασιοποιούνται και της δίνουν καθοδηγητική συμβουλή. Έτσι, οι γυναίκες του Χορού με τη συμβουλή τους δίνουν διέξοδο στην απόγνωση της ηρωίδας.

Η σύνθεση του Χορού αποτελεί στοιχείο δραματικής οικονομίας, καθώς τα κοινά στοιχεία που έχει με την ηρωίδα (καταγωγή, φύλο, ακούσια απομάκρυνση από την πατρίδα, νοσταλγία) προετοιμάζουν την υποστήριξή του στα σχέδια της Ελένης.

Μετάσταση του Χορού: Οι “μεταστάσεις”, όπως αποκαλούνται οι αποχωρήσεις του χορού κατά τη διάρκεια της δράσης, είναι μόνο τέσσερις στα σωζόμενα δράματα. Προκαλούνται από δραματικές ανάγκες που απαιτούν την απουσία του. Στην Ελένη, στ. 404, αποτελεί έξυπνο δραματικό εύρημα, ώστε η άφιξη αμέσως μετά και η ταυτότητα του Μενέλαου να παραμείνει άγνωστη, για να επιτευχθεί η περίπλοκη σκηνή της αναγνώρισης λίγο αργότερα (στοιχείο δραματικής οικονομίας)

Τραγικότητα της Ελένης: συναισθήματα ενοχής - ευθύνης (αναίτιος-παναίτιος), η δυσφήμισή της, το πρόβλημα της ομορφιάς και ο τρόπος που το αντιμετωπίζει (ομορφιά = πόνος, δεινά), σύγκρουση με θεούς, αναπόφευκτη μοίρα, απότομη μεταστροφή της τύχης,

Συναισθηματική πορεία της Ελένης - τραγικότητα:

- οδύνη και απελπισία
- «ρητορική διαμαρτυρία» και παράπονο
- αγωνία και πάθος
- επιθυμία απόδρασης από μια οδυνηρή πραγματικότητα (σκέψεις για αυτοκτονία)
- αδιέξοδο και απόγνωση → αναζήτηση ελπίδας – φόβος

Στην πάροδο προκαλείται στους θεατές:

Έλεος για την τραγική θέση της Ελένης

Φόβος για την τύχη της (σκέψεις για αυτοκτονία, όρκος) καθώς και για την τύχη του Μενέλαου (μαντεία Θεονόης)

Ευριπίδης - από σκηνής φιλόσοφος:

Ο χαρακτηρισμός αυτός δόθηκε από την αρχαιότητα στον Ευριπίδη, καθώς σε πολλά σημεία των έργων του ενσωματώνει στο λόγο των ηρώων του δικές του βαθύτερες σκέψεις, αποφθεγματικές, με διαχρονική και καθολική ισχύ. Πολλές φορές οι σκέψεις αυτές απηχούν ιδέες των συγχρόνων του σοφιστών από τους οποίους δέχθηκε επιρροές.

Αποφθεγματικές εκφράσεις - στίχοι: 303-305, 307-309, 313, 335-337, 370-371